

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Όνοματεπώνυμο:
Κουτσούκη Ευγενία

Πτυχιακή Εργασία:

«Σύγκριση κοινωνικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων στο Νομό Αττικής»

Υπεύθυνος καθηγητής: Τσουραμάνης Χρήστος

Ακαδημαϊκό Έτος 2017-2018

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
1 Ιστορική Ανασκόπηση και συνεταιριστική αναπαράσταση	4
1.1 Οι πρώτοι συνεταιρισμοί.....	4
1.2 Βασικές συνεταιριστικές αξίες.....	4
1.3 Κατηγορίες συνεταιρισμών.....	5
1.4 Συνεταιριστική αναπαράσταση, συμβολή των συνεταιρισμών στην ανάπτυξη και αλλοίωσή τους	5
1.5 Συνεταιριστική εκπαίδευση και συνεταιρισμοί: σπεύδοντας προς προϋπάντηση του 21ου αιώνα	7
2 Νομοθεσία.....	9
2.1 Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Ν. 4019/2011)..	9
2.2 Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις.....	10
3. Η δομή των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων	12
3.1 Τι είναι η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση	13
3.2 Κριτήρια για μια Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση	12
3.3 Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ.....	13
3.4 Κατηγορίες Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων	14
3.5 Ποια είναι η διαδικασία σύστασης αυτών των επιχειρήσεων.....	15
3.6 Οι πόροι αυτών των επιχειρήσεων	16
3.7 Πως διοικούνται οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις	16
3.8 Κέρδη των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων - ο τρόπος φορολόγησής τους και τι κίνητρα υπάρχουν	17

3.9 Έλεγχος και κυρώσεις επί των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων.....	18
3.10 Δίκτυα συνεργασίας, Δυνατότητα Συμπράξεων και Προγραμματικές Συμφωνίες.....	18
3.11 Κοινωνική οικονομία: Η κατάσταση στην Ελλάδα	19
4. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Παραγωγικού Σκοπού.....	20
4.1 Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων.....	20
4.1.1 Δημιουργία και σκοπός.....	20
4.1.2 Δράσεις	20
4.1.3 Αποτελέσματα.....	23
4.2 Κοινωνικά Επωφελής Επικοινωνία.....	24
4.2.1 Δημιουργία και σκοπός.....	24
4.2.2 Δράσεις	24
4.2.3 Αποτελέσματα.....	25
4.3 Συμπεράσματα	25
Πηγές.....	27
Παράρτημα.....	

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το θέμα των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ). Πρόκειται για φορέα της Κοινωνικής Οικονομίας με κοινωνικό σκοπό. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις κατηγοριοποιούνται σε τρεις κατηγορίες: α) κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις ένταξης, β) κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις κοινωνικής φροντίδας και γ) κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις συλλογικού και παραγωγικού σκοπού. Εμείς θα αναφερθούμε σε παραδείγματα επιχειρήσεων της τελευταίας κατηγορίας.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική ανασκόπηση στη δημιουργία των πρώτων συνεταιρισμών, στο ποιες είναι οι βασικές συνεταιριστικές αξίες, στις κατηγορίες των συνεταιρισμών καθώς και στο τι συμβάλλει στην ανάπτυξή τους ή στην αλλοίωσή τους. Έπειτα, στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά των νόμων που αφορούν το περιεχόμενο, τη σύσταση και τον τρόπο λειτουργίας αυτών των επιχειρήσεων.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται διεξοδική καταγραφή του τρόπου σύστασης και λειτουργίας αυτών των επιχειρήσεων. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται δύο παραδείγματα των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων παραγωγικού σκοπού. Η πρώτη είναι οι «Εκδόσεις των Συναδέλφων» και η δεύτερη είναι η «Κοινωνικά Επωφελής Επικοινωνία». Επισημαίνονται ο τρόπος δημιουργίας τους, ο σκοπός τους καθώς και οι δράσεις και τα αποτελέσματα αυτών των επιχειρήσεων. Έπειτα, γίνεται μία αποτίμηση για της κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και αναλύονται τα συμπεράσματα.

Στο τέλος, παρατίθεται η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να εκπονηθεί η συγκεκριμένη εργασία, καθώς και παράρτημα από τις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις παραγωγικού σκοπού που αναλύονται στο τέταρτο κεφάλαιο.

1 Ιστορική Ανασκόπηση και συνεταιριστική αναπαράσταση

1.1 Οι πρώτοι συνεταιρισμοί

Οι πρώτοι οργανωμένοι συνεταιρισμοί έκαναν την εμφάνισή τους στην Ευρώπη στα τέλη του 18^{ου} αιώνα με αρχές του 19^{ου} και συμπίπτουν με την ακμή της Βιομηχανικής Επανάστασης η οποία έδρασε καταλυτικά για τη γέννησή τους.

Χιλιάδες άνθρωποι εγκατέλειπαν την αγροτική ύπαιθρο σε αναζήτηση εργασίας στα εργοστάσια της Μεγάλης Βρετανίας. Οι άνθρωποι αυτοί που είχαν μάθει σε συνθήκες αυτάρκειας, έπρεπε ξαφνικά να στηριχτούν σε καταστήματα για να προμηθευτούν τα είδη διατροφής για την οικογένειά τους. Η εκμετάλλευση των εργατών από τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων ήταν πολύ μεγάλη ενώ η ποιότητα των τροφίμων ήταν πολύ χαμηλή και οι νοθείες ήταν καθημερινό φαινόμενο. Σε άλλες περιπτώσεις, τα εργοστάσια κατέβαλλαν τους μισθούς των εργαζομένων σε καταστήματα εταιρείας από τα οποία οι εργαζόμενοι, με τη μορφή πίστωσης, προμηθεύονταν τα αναγκαία τρόφιμα.

Αντιδρώντας σε αυτήν την εκμεταλλευτική σχέση, οι εργάτες άρχισαν να αναζητούν τρόπους μαζικών αγορών και διανομής των προϊόντων σε όσους συμμετείχαν σε αυτό το σχήμα συνεργασίας. Από τις πρώτες αγορές, αντελήφθησαν τις μεγάλες οικονομίες που επιτύγχαναν με αυτές τις μαζικές αγορές. Αυτή η παρατήρηση, αποτέλεσε το έναυσμα για τη μονιμοποίηση της συνεργασίας με τη δημιουργία των πρώτων καταναλωτικών συνεταιρισμών για να εξασφαλίσουν τα αναγκαία, για τη διατροφή της οικογένειάς τους, τρόφιμα σε χαμηλές τιμές και με καλή ποιότητα.

1.2 Βασικές συνεταιριστικές αξίες

Οι συνεταιρισμοί βασίζονται στις αξίες: *της αυτοβοήθειας, της υπευθυνότητας, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισονομίας και της αλληλεγγύης.* Ακολουθώντας την παράδοση των θεμελιωτών του συνεταιριστικού κινήματος, τα μέλη των συνεταιρισμών πιστεύουν στις ηθικές αξίες της ειλικρίνειας, των ανοιχτών οριζόντων, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της έγνοιας για τους άλλους.

1.3 Κατηγορίες συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί, επιβιώνοντας στα δύσκολα χρόνια των μέσων του 19^{ου} αιώνα, πορεύτηκαν στη συνέχεια βρίσκοντας πεδίο εφαρμογής σε πολλούς τομείς των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Το πλήθος των συνεταιρισμών κατατάσσεται σε πέντε ξεχωριστές κατηγορίες συνεταιρισμών:

- α) καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι στηρίζονται στον συνεταιρισμό του Rochdale¹,
- β) συνεταιρισμοί εργατών και εργαζομένων, οι οποίοι γνώρισαν ιδιαίτερη ισχύ στη Γαλλία και σήμερα στην περιοχή των Βάσκων στην Ισπανία,
- γ) τραπεζικοί ή πιστωτικοί συνεταιρισμοί, που κυρίως δραστηριοποιήθηκαν στη Γερμανία, και γνωρίζουν τελευταία άνθιση και στη χώρα μας,
- δ) αγροτικοί συνεταιρισμοί, με τις πρώτες ρίζες τους στη Δανία και τη Γερμανία,
- ε) συνεταιρισμοί προσφοράς υπηρεσιών, όπως οικοδομικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί υγείας οι οποίοι έκαναν την εμφάνισή τους σε πολλά τμήματα της Βιομηχανικής Ευρώπης προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και επεκτάθηκαν σε πολλές άλλες χώρες μέσα στον εικοστό αιώνα.

1.4 Συνεταιριστική αναπαράσταση, συμβολή των συνεταιρισμών στην ανάπτυξη και αλλοίωσή τους

Όπως αναφέρει ο Μελέτης στο βιβλίο του Συνεταιριστική οικονομική και πολιτική θεωρία, οι όροι συνεταιρισμός κατανάλωσης, προμήθειας, παραγωγής, πώλησης, πίστης και αγροτικός, αστικός συνεταιρισμός, περιγράφουν κατά τρόπο αποσπασματικό το φαινόμενο των συνεταιρισμών, με βάση τις λειτουργίες τους και τη γεωγραφική τους θέση, χωρίς ταυτόχρονα να συγκροτούν και μια επιστημονική

¹ Το 1843, μερικοί ανήσυχτοι εργάτες των κλωστηρίων Rochdale, αντιδρώντας στις επιδεινούμενες συνθήκες εργασίας, σκέφτηκαν πως αν ίδρυσαν ένα δικό τους κατάστημα τροφίμων σε αντιπερισπασμό προς το κατάστημα τροφίμων της εταιρείας στην οποία εργάζονταν, θα είχαν άμεση ωφέλεια τόσο ως προς τις τιμές όσο και ως προς την ποιότητα των προϊόντων τους. Έτσι, είκοσι οχτώ εργάτες αποτέλεσαν τα ιδρυτικά μέλη του πρώτου καταναλωτικού συνεταιρισμού που ονομάστηκε Rochdale Society of Equitable Pioneers.

αναπαράσταση. Δε συγκροτούν την ενότητά τους. Δεν αναπαριστούν επίσης τις παραγωγικές τους σχέσεις και τις σχέσεις τους με τους άλλους τομείς της οικονομίας. Ο όρος των συνεταιρισμών που χρησιμοποιείται από τους μελετητές του συνεταιριστικού φαινομένου, αποτελεί έναν όρο της πρακτικής γνώσης και της νομικής πρακτικής και όχι έναν επιστημονικά επεξεργασμένο όρο. Για την οικοδόμηση μιας επιστημονικής αναπαράστασης θα πρέπει να παρατηρηθεί η εμπειρική πραγματικότητα και να γίνει αποδεκτό ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν μια μορφή αγώνα του εργατικού και αγροτικού κινήματος να ιδιοποιηθούν τους οικονομικούς όρους ύπαρξής τους. Αποτελούν δηλαδή, μια μορφή αντίστασης στην κεφαλαιοκρατική τάξη και μια προσπάθεια οικοδόμησης ενός εναλλακτικού τρόπου παραγωγής, του συνεταιριστικού τρόπου παραγωγής.

Ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1980 άρχισε να επιβάλλει την εμφάνιση του το λεγόμενο φαινόμενο της «κοινωνικής οικονομίας», μέσα από το οποίο οι κυριαρχούμενες τάξεις και το κυριαρχούμενο φύλο προσπαθούν να ιδιοποιηθούν τους κοινωνικούς όρους της ύπαρξής τους. Το φαινόμενο αυτό το οποίο εκφράζεται μέσα από πολυπληθείς οργανισμούς οικοδομείται με βάση τις συνεταιριστικές λειτουργίες, και λειτουργίες ανατροφής παιδιών, υποστήριξης μειονοτήτων, επιμέλειας γερόντων, νομικών συμβούλων, φιλανθρωπικές, τοπικής ανάπτυξης, στέγασης κ.λ.π. Όπως και στην περίπτωση των συνεταιρισμών, έτσι και σ' αυτήν της «κοινωνικής οικονομίας», η οποία περιλαμβάνει και τους συνεταιρισμούς, δεν υπάρχει ένα επιστημονικά επεξεργασμένο σύστημα εννοιών, το οποίο να αναπαριστά με ακρίβεια τις ανθρωποκοινωνικές σχέσεις. Αντί αυτού, χρησιμοποιούνται οι έννοιες της πρακτικής γνώσης της «κοινωνικής οικονομίας», της «αλληλέγγυας οικονομίας» και του «μη κερδοσκοπικού τομέα». Και οι τρεις αυτοί όροι εκφράζουν το ίδιο κοινωνικό φαινόμενο και μπορούν να αναπαρασταθούν με επιστημονική αυστηρότητα με την έννοια του συνεταιριστικού τρόπου παραγωγής. Και οι τρεις όροι είναι ισχυροί σε ιδεολογικό περιεχόμενο, δεν αναπαριστούν όμως πιστά ούτε τα φαινόμενα που περιγράφουν ούτε τον κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής με τον οποίο αντιπαρατίθενται.

Οι κυριαρχούμενες τάξεις αλλά και το κυριαρχούμενο φύλο, μέσα από την ίδρυση συνεταιρισμών ιδιοποιήθηκαν εν μέρει τους κοινωνικούς όρους ύπαρξής τους. Αυτό δεν συνέβη εξολοκλήρου καθώς δεν μετασχημάτισαν τους κοινωνικούς τους σχηματισμούς σε αυτοδιαχειριστικούς, πράγμα που ήταν και ο αρχικός σκοπός των

ιδρυτών του καταναλωτικού συνεταιρισμού της Rochdale. Αυτή η μη ιδιοποίηση οφείλεται στην αλλοίωση των συνεταιρισμών. Η τελευταία φαίνεται να οφείλεται τόσο στην παρέμβαση εξωτερικών πολιτικών δυνάμεων, οι οποίες τους καθόρισαν σκοπούς κομφορμιστικούς, όσο και στις ίδιες τις κυριαρχούμενες τάξεις, οι οποίες αρκέστηκαν στα μερικά οφέλη που εξασφάλισαν εξαιτίας της συνεταιριστικής ανάπτυξης στα κεφαλαιοκρατικά πλαίσια, και αλλοίωσαν τον σοσιαλιστικό τους προσανατολισμό σε κομφορμιστικό προσανατολισμό. Αποδέχτηκαν δηλαδή τις νόρμες του κυρίαρχου κοινωνικού συστήματος.

1.5 Συνεταιριστική εκπαίδευση και συνεταιρισμοί: σπεύδοντας προς προϋπάντηση του 21ου αιώνα

Η έκθεση Triveli που υποβλήθηκε, στα πλαίσια της Επιτροπής Ανάπτυξης και Συνεργασίας για τους Συνεταιρισμούς, ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Οκτώβριος 1988) τόνιζε στη θέση της υπ' αριθμ. 15:

«Η επιτροπή φρονεί ότι το έργο της κατάρτισης πρέπει να υλοποιηθεί πριν από τη δημιουργία συνεταιρισμών και να αποτελεί μία συνεχή διαδικασία...».

Η άμεση σύνδεση των συνεταιρισμών με την συνεχιζόμενη κατάρτιση-εκπαίδευση και η προτεραιότητα που δίνεται στη δραστηριότητα αυτή δεν είναι τυχαίες. Έχουν να κάνουν με τις ελπίδες που επενδύονται στη δυναμική των συνεργατικής έμπνευσης θεσμών. Αυτοί, αναζωογονημένοι, θεωρούνται ικανοί να ανταποκριθούν θετικά στα νέα κριτήρια οικονομικής και κοινωνικής αποτελεσματικότητας. Στα πλαίσια των τελευταίων, η «συνεργασία» θεωρείται ότι αποτελεί τόσο παραγωγική δύναμη όσο και σχέση παραγωγής. Αλλά για να πραγματώσουν σκοπούς, που επιλέγουν ελεύθερα οι ίδιοι οι συνεταιρισμοί, χρειάζονται το διαρκή εμπλουτισμό καθηκόντων, ώστε να αποκτήσει νόημα η ευθύνη (και αυτευθύνη) των ατόμων και των ομάδων. Η εναλλαγή των ρόλων, η αέναη ροή των πληροφοριών, η αυτοδιεύθυνση και η αντικατάσταση των κάθετων από οριζόντιες σχέσεις, προϋποθέτουν αδιάκοπη μαθητεία. Έμπρακτη επαλήθευση για το πόσο σημαντική είναι η συμβολή των εκπαιδευμένων συνεταιριστών στην προαγωγή του θεσμού των συνεταιρισμών, αποτέλεσε η ευρωπαϊκή εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών. Χρειάστηκε αρκετός δρόμος να διανυθεί ώστε να φτάσουν οι συνεταιρισμοί από το σημείο που είχαν

καταστεί «συνώνυμοι με την επιχειρηματική αποτυχία», στην υπέρβαση όχι μόνο της κρίσης εμπιστοσύνης, αλλά και της διευθυντικής κρίσης. Το γεγονός αποδόθηκε όχι αδικαιολόγητα, στην προσέλευση ιδίως από τις οργανώσεις των προηγμένων, συνεταιριστικά, χωρών της Ευρώπης καταρτισμένων «συνεταιρισμών».

Αντίθετα, σε χώρες όπως η Ελλάδα καταλογίστηκε ακριβώς στις ελλείψεις της συνεταιριστικής παιδείας η υστέρηση που εμφάνισε η συνεταιριστική κίνηση. Επομένως, είναι σημαντική η αμοιβαία γονιμοποίηση των συνεργαζομένων που παροτρύνει τη δημιουργικότητα και εξασφαλίζει συνθήκες για την προώθηση της καινοτομίας.

2 Νομοθεσία

2.1 Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Ν. 4019/2011)

Η πρώτη προσπάθεια διαμόρφωσης ενός νομικού πλαισίου αναφορικά με τις κοινωνικές επιχειρήσεις, ως νομική μορφή διακριτή τόσο από τους αστικούς όσο και από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, γίνεται την περίοδο 2003-2004. Κίνητρο αποτελούσε η δέσμευση μέρος των κονδυλίων του ΕΣΠΑ, κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, για σχετικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της πολιτικής διεύρυνσης του τρίτου τομέα της οικονομίας.

Μεγάλο τμήμα των σχετικών κονδυλίων απορροφήθηκε μέσα από το πρόγραμμα Equal την περίοδο 2006-2007. Το Νοέμβριο του 2006, 10 διαφορετικές αναπτυξιακές συμπράξεις (αποτελούμενες από 117 ερευνητικούς φορείς) συγκρότησαν το Εθνικό θεματικό δίκτυο για την κοινωνική οικονομία. Οι ερευνητικοί αυτοί φορείς (κατά κύριο λόγο φορείς που δραστηριοποιούνταν ούτως η άλλως στη διαμεσολάβηση μεταξύ κοινωνίας και μορφών ευρωπαϊκής χρηματοδότησης) ανέλαβαν εντός 18 μηνών να διατυπώσουν προτάσεις σχετικά με α) την ανάπτυξη του θεσμικού πλαισίου για τη κοινωνική οικονομία β) την εξασφάλιση χρηματοδότησης γ) τη δημιουργία φορέων χρηματοδότησης δ) τη δημιουργία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και ε) τη συμβολή στην αναγνωρισιμότητα της κοινωνικής οικονομίας στην ελληνική κοινωνία.

Καθώς κίνητρο εκ μέρους του υπουργείου ήταν η επίδειξη απορροφητικότητας των σχετικών κονδυλίων και όχι η ανάπτυξη μορφών κοινωνικής οικονομίας, οι προτάσεις που είχαν κατατεθεί εκ μέρους των αναπτυξιακών παρέμειναν αναξιοποίητες. Με ανάλογα κίνητρα η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ που εκλέγεται το 2009, καταθέτει εσπευσμένα το νόμο 4019/2010 χωρίς σχέδιο για την ανάπτυξη του τομέα και χωρίς να αξιοποιήσει τις προτάσεις των ερευνητικών φορέων του Equal.

Πέρα όμως από την απουσία συγκροτημένου σχεδίου σχετικά με τη διαχείριση των υπαρχόντων πόρων και τις κυβερνητικές εναλλαγές και τις αλλαγές στο πολιτικό προσωπικό του υπουργείου Εργασίας που δεν συμβάλλουν στην επιτάχυνση της δημιουργίας νέων κοινωνικών επιχειρήσεων, βασικός ανασταλτικός παράγοντας είναι

η απουσία ενημέρωσης σχετικά με το πρόγραμμα περί Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας του υπουργείου Εργασίας.

Είναι σημαντικό να διερευνηθούν οι βασικοί όροι του συγκεκριμένου νόμου. Αρχικά με τον όρο «Κοινωνική οικονομία» νοείται το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων. «Συλλογικός σκοπός» είναι η προώθηση των δράσεων συλλογικότητας και η προστασία των συλλογικών αγαθών μέσω αναπτυξιακών, οικονομικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών τοπικού, περιφερειακού ή ευρύτερου χαρακτήρα. Ως τέτοιες δράσεις νοούνται κυρίως οι πολιτιστικές, οι περιβαλλοντικές, οι οικολογικές δραστηριότητες, η αξιοποίηση και ανάδειξη τοπικών προϊόντων, η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. «Ένταξη» είναι η διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, κυρίως μέσω της προώθησης τους στην απασχόληση. «Ευπαθείς ομάδες πληθυσμού» γενικά είναι οι κοινωνικές ομάδες πληθυσμού, των οποίων η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δυσχεραίνεται, είτε εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, είτε εξαιτίας σωματικής ή ψυχικής ή νοητικής ή αισθητηριακής αναπηρίας, είτε εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων, τα οποία επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής ή ευρύτερα περιφερειακής οικονομίας.

2.2 Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις

Αξίζει να αναφερθούμε στο νόμο υπ' αριθμόν 4430 ΦΕΚ 205/31.10.2016 που στόχος του είναι η δημιουργία νομοθετικού πλαισίου για την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα στοχεύει στη διάχυση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας σε όλους τους δυνατούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας και στη στήριξη και ενίσχυση των παραγωγικών εγχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Φορείς της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας είναι: οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του άρθρου 14, οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Πε) που διέπονται από το άρθρο 12 του Ν.2716/1999 (Α' 96), συμπληρωματικά από τις διατάξεις του Ν. 1667/1986 (Α' 196), του άρθρου 12 του Ν. 3842/2010 (Α' 58) και του παρόντος νόμου, οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων που συστήνονται με το άρθρο 24, οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα, όπως ιδίως αγροτικοί συνεταιρισμοί του Ν. 4384/2016 (Α' 78), αστικοί συνεταιρισμοί του Ν. 1667/ 1986, Αστικές Εταιρίες των άρθρων 741 επ. του Α.Κ, εφόσον σωρευτικά συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

Οι φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας μπορεί να συμπράττουν μεταξύ τους για οικονομικούς σκοπούς. Για τη σύμπραξη απαιτείται απόφαση των Γενικών Συνελεύσεων των Συμπραττόντων Φορέων. Οι μορφές οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των Φορέων περιλαμβάνουν: α. τη σύναψη συμβάσεων για την ανταλλαγή προϊόντων ή υπηρεσιών και β. τη σύσταση κοινοπραξιών, δευτέρου ή ανώτερου βαθμού συνεταιρισμών, ευρωπαϊκών συνεταιρισμών ή ευρωπαϊκών ομίλων και δικτύων οικονομικής συνεργασίας με διακριτή νομική προσωπικότητα. Η σύσταση και λειτουργία των ανωτέρω συμπράξεων διέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου και οι συμπράξεις καθίστανται Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

3 Η δομή των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

3.1 Τι είναι η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση

Είναι μία καινοτόμος μορφή κερδοσκοπικής επιχείρησης που θεσμοθετήθηκε στην Ελλάδα με τον Ν4019/2011 (ΦΕΚ/ Α/ 16). Θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν. Σ. Επ) ως φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας.

Είναι μια μορφή αστικού συνεταιρισμού περιορισμένης ευθύνης των μελών του, όπου επενδυτές με κοινωνικό όραμα ενώνουν τις δυνάμεις τους για να δημιουργήσουν μια κοινά διοικούμενη εταιρεία.

3.2 Κριτήρια για μια Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση

- Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή. Η συμμετοχή ως μέλη στις κοινωνικές επιχειρήσεις πρέπει να είναι ανοιχτή για όλους και όλες χωρίς αποκλεισμούς λόγω φυλής, φύλου, ηλικίας κ.λπ. Πρόκειται για μια διαδικασία ανοιχτή σε όλους όσοι επιθυμούν τη συμμετοχή και που συνεχώς προσπαθεί να εμπλέξει όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο. Δεν στηρίζεται η κοινωνική επιχείρηση η οποία θέτει όρους που αποκλείουν. Η συνέλευση των μελών – εργαζομένων αποφασίζει για την ένταξη νέων μελών στον κοινωνικό συνεταιρισμό.
- Δημοκρατικός έλεγχος των μελών. Η επιχείρηση λειτουργεί στη βάση των αποφάσεων της συνέλευσης η οποία αποτελεί και το αποφασιστικό όργανο της επιχείρησης. Σε αυτή λαμβάνονται οι αποφάσεις και εκεί τα μέλη ελέγχουν και ελέγχονται. Η διαχειριστική ομάδα εκλέγεται δημοκρατικά από τη γενική συνέλευση των μελών, υλοποιεί τις αποφάσεις της, παρουσιάζει απολογισμό και εναλλάσσεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και είναι ανακλητή. Τα μέλη των συνεταιριστικών επιχειρήσεων έχουν ίσα δικαιώματα (ένα μέλος, μία ψήφος).
- Οικονομική συμμετοχή των μελών. Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα στην επιχείρηση έχοντας το δικαίωμα να κατέχει το καθένα μία συνεταιριστική μερίδα για να εξασφαλίζεται ότι δεν θα υπάρχουν μέλη πολλών διαβαθμίσεων. Η απόκτηση προαιρετικών μερίδων χωρίς την ιδιότητα του μέλους προβλέπεται από το νόμο. Χορηγίες και δωρεές για την ενίσχυση και ανάπτυξη μιας Κοιν.Σ.Επ είναι δεκτές.

- Αυτονομία και ανεξαρτησία. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις είναι αυτόνομες, ελεγχόμενες από τα μέλη τους. Η σύναψη συμφωνιών με άλλους οργανισμούς γίνονται στο βαθμό που διασφαλίζουν το δημοκρατικό έλεγχο από τα μέλη τους και προστατεύουν τη συνεταιριστική αυτονομία τους. Η επιδότηση των επιχειρήσεων ή η οποιαδήποτε οικονομική τους στήριξη δεν θα πρέπει να βάζει σε κίνδυνο την αυτονομία της.
- Συνεργασία μεταξύ συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Προωθείται η συνεργασία και η δικτύωση μεταξύ συνεταιριστικών επιχειρήσεων, όχι απαραίτητα στη βάση των προσφερόμενων αγαθών – υπηρεσιών μόνο αλλά και στην έμπρακτη στήριξή τους έτσι ώστε να παραμένουν βιώσιμες και κοινωνικά ανταποδοτικές. Κοινοτικό ενδιαφέρον. Απαραίτητη η σύνδεση της επιχείρησης με φορείς και συλλογικότητες της περιοχής δράσης της, όπως π.χ. σωματεία εργαζομένων, ΕΛΜΕ, σύλλογοι γονέων, δομές αλληλεγγύης, πρωτοβουλίες πολιτών έτσι ώστε συλλογικά να εργάζονται για την κάλυψη των αναγκών των κοινοτήτων τους.
- Όροι εργασίας. Οι εργαζόμενοι/ες απολαμβάνουν τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα που προβλέπονται. Το ύψος των μισθών των εργαζομένων ορίζεται από τη συνέλευση λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες του καθενός, τις κλαδικές συλλογικές συμβάσεις, βάζοντας ένα ανώτατο όριο μισθών αλλά και το ενδεχόμενο της εξίσωσής τους.
- Διάθεση μέρους των εσόδων για άλλες δομές αλληλεγγύης ή πρωτοβουλίες για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού οφέλους.

3.3 Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ

Κάθε μέλος της έχει μία ψήφο και έτσι ο κάθε συνέταιρος έχει λόγο στη διοίκηση της επιχείρησης. Συνέταιρος σε μία Κοιν.Σ.Επ μπορεί να είναι οποιοσδήποτε: άνεργος, επιχειρηματίας, φοιτητής συνταξιούχος, εργαζόμενος, δημόσιος υπάλληλος κ.α. Τα μέλη της δηλαδή μπορεί να είναι τόσο φυσικά αλλά και νομικά. Η συμμετοχή των νομικών προσώπων της επιχείρησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου των μελών της. Δεν επιτρέπεται η συμμετοχή σε αυτήν των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ) που

υπάγονται σε αυτούς. Εξαίρεση αποτελεί η Κοιν.Σ.Επ Ένταξης στην οποία μπορεί να συμμετέχουν ως μέλη Ν.Π.Δ.Δ² με έγκριση του φορέα που τα εποπτεύει.

3.4 Κατηγορίες Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

α. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης: αποσκοπούν στην ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού (ΑμεΑ, εξαρτημένοι, απεξαρτημένοι, οροθετικοί, φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες). Οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης διακρίνονται στις εξής υποκατηγορίες:

i) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων, οι οποίες επιδιώκουν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή, των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες. Ποσοστό 30% κατ' ελάχιστον των μελών και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες. Η συμμετοχή σε αυτές των φυσικών προσώπων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού και προσμετρώνται στο παραπάνω ποσοστό πρέπει να διενεργείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προσδιορίζεται στο καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ.. Αν για οποιονδήποτε λόγο σταματήσει να πληρούται το ανωτέρω ποσοστό, ο Φορέας πρέπει εντός τριών (3) μηνών να προβεί στις απαραίτητες εγγραφές μελών ή προσλήψεις εργαζομένων. Άλλως μετατρέπεται σε Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

ii) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων, οι οποίες επιδιώκουν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού. Ποσοστό 50% κατ' ελάχιστον των μελών και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες. Η συμμετοχή σε αυτές των φυσικών προσώπων που ανήκουν στις Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού και προσμετρώνται στο παραπάνω ποσοστό πρέπει να διενεργείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προσδιορίζεται στο καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ.. Αν για οποιονδήποτε λόγο σταματήσει να πληρούται το ανωτέρω ποσοστό, ο Φορέας πρέπει εντός τριών (3) μηνών να προβεί στις απαραίτητες εγγραφές μελών ή προσλήψεις εργαζομένων.

²Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου: Με την ευρεία έννοια οι οργανισμοί που έχουν εκλεγμένες διοικήσεις από τον λαό μπορούν να θεωρηθούν ΝΠΔΔ.

iii) Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) του άρθρου 12 του Ν. 2716/1999, θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης.

β. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής φροντίδας: αποσκοπούν στην παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών κοινωνικού - προνοιακού χαρακτήρα που απευθύνονται σε ομάδες πληθυσμού όπως ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, ΑμεΑ και άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού σκοπού: αποσκοπούν στην προαγωγή του τοπικού και συλλογικού συμφέροντος, στην απασχόληση, στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Ενδεικτικά, μπορούν να δραστηριοποιούνται σε τομείς όπως ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η οικολογία, η εκπαίδευση, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.

3.5 Ποια είναι η διαδικασία σύστασης αυτών των επιχειρήσεων

Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. τηρείται η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού³. Το καταστατικό πρέπει να υπογράφεται από επτά τουλάχιστον πρόσωπα, αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, και από πέντε τουλάχιστον πρόσωπα αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού Σκοπού. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Οι «Κοιν.Σ.Επ.» εγγράφονται στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Οι Κοιν.Σ.Επ. υποχρεούνται πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς τους να υποβάλουν, για την καταχώρισή τους στο Μητρώο αυτό, αίτηση καθώς και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή. Η υποβολή της αίτησης και των δικαιολογητικών μπορεί να γίνεται και ηλεκτρονικά.

³ Αστικός συνεταιρισμός είναι εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό, η οποία, χωρίς να αναπτύσσει δραστηριότητες αγροτικής οικονομίας, αποβλέπει ιδίως με τη συνεργασία των μελών του στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους γενικά μέσα σε μια κοινή επιχείρηση (Νόμος 1667/1986).

Η υποβολή της δήλωσης έναρξης εργασιών της Κοιν.Σ.Επ. στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία γίνεται μετά τη χορήγηση της βεβαίωσης εγγραφής στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Στη σφραγίδα, στα έντυπα, στα έγγραφα και στις συμβάσεις που συνάπτουν οι Κοιν.Σ.Επ. αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός εγγραφής τους στο Μητρώο. Το ετήσιο πρόγραμμα των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και ο απολογισμός εκτέλεσης αυτού αναρτώνται υποχρεωτικώς στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική σελίδα του Μητρώου.

3.6 Οι πόροι αυτών των επιχειρήσεων

Οι πόροι της Κοιν.Σ.Επ. αποτελούνται από το κεφάλαιο της επιχείρησης, δωρεές τρίτων, έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητα της, επιχορηγήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Ένωση, διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, έσοδα από άλλα προγράμματα, κεφάλαια, κληροδοτήματα, δωρεές, κα παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και κάθε άλλο έσοδο από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της σύμφωνα με το καταστατικό της. Επίσης, έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, το οποίο συστήνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών τον Ν.3912/11, καθώς επίσης και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης και στον Αναπτυξιακό Νόμο.

3.7 Πως διοικούνται οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις

Εκτελεστικό διοικητικό όργανο της Κοιν.Σ.Επ. είναι η Διοικούσα Επιτροπή που διέπεται από το άρθρο 7 του ν. 1667/1986 (Α' 196), με την επιφύλαξη του Ν.4019/2011. Η Διοικούσα Επιτροπή εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση, αποτελείται τουλάχιστον από τρία μέλη και απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τα μέλη της, ενώ σε περίπτωση τριμελούς επιτροπής οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των δύο μελών. Συνεδριάζει υποχρεωτικά τουλάχιστον μια φορά τον μήνα.

Η Γενική Συνέλευση των μελών συνέρχεται με σχετική απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της Κοιν.Σ.Επ. τακτικώς, μία τουλάχιστον φορά κάθε χρόνο, και μέσα σε

διάστημα τριών μηνών από τη λήξη της οικονομικής χρήσης. Η Γενική Συνέλευση των μελών συνέρχεται εκτάκτως εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα με συγκεκριμένο θέμα προς τη Διοικούσα Επιτροπή της Κοιν.Σ.Επ. από το 1/3 των μελών.

3.8 Κέρδη των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων - ο τρόπος φορολόγησής τους και τι κίνητρα υπάρχουν

Τα κέρδη της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης δεν διανέμονται στα μέλη της, εκτός αν τα μέλη αυτά είναι και εργαζόμενοι σε αυτή. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως κατά ποσοστό 5% για το σχηματισμό αποθεματικού, κατά ποσοστό έως 35% διανέμονται στους εργαζομένους της επιχείρησης ως κίνητρο παραγωγικότητας σύμφωνα με τα οριζόμενα στο καταστατικό τους και το υπόλοιπο διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος για το ποσοστό των κερδών της επιχείρησης αυτής όταν παραμένουν στην επιχείρηση ως αποθεματικό.

Το ποσοστό των κερδών της Κοιν.Σ.Επ. που διανέμεται στους εργαζόμενους υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος, ίσο με αυτό του πρώτου κλιμακίου φορολογίας εισοδήματος μετά το κλιμάκιο του αφορολογήτου.

Με αυτήν την παρακράτηση του φόρου εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, όσον αφορά στα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. και των εργαζομένων της Κοιν.Σ.Επ., μόνον όμως αν αυτοί ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού όπως τις περιγράψαμε πιο πριν.

Σημειωτέον ότι οι εργαζόμενοι στις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, οι οποίοι ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή επιδόματα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή, συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από την Κοιν.Σ.Επ..

Επίσης, οι Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, σε προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για τη στήριξη της εργασίας και στις κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Υπάρχουν ασφαλιστικές και φορολογικές υποχρεώσεις ή άλλες ευθύνες στα μέλη που απλά συμμετέχουν (και δεν εργάζονται) στις εταιρείες αυτές;

Μόνη η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου με την ιδιότητα του μέλους εταίρου, σε Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση, δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις.

Εκτός από το ποσό που καταβάλλει για απόκτηση της συνεταιριστικής μερίδας, το μέλος της Κοιν.Σ.Επ. δεν έχει καμία άλλη ευθύνη έναντι των δανειστών της.

3.9 Έλεγχος και κυρώσεις επί των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

Αν η αρμόδια Υπηρεσία τήρησης του Μητρώου του άρθρου 14 διαπιστώσει ότι νομικά ή φυσικά πρόσωπα χρησιμοποιούν τις ευνοϊκές ρυθμίσεις του Νόμου αυτού με σκοπό να αποκομίσουν για λογαριασμό των ιδίων ή για λογαριασμό άλλων παράνομο περιουσιακά όφελος, διατάσσεται, με απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, η οριστική διαγραφή της Κοιν.Σ.Επ., στην οποία αυτά μετέχουν, από το Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, ενώ παράλληλα επιβάλλεται με απόφαση του κατά τόπο αρμόδιου Περιφερειάρχη πρόστιμο σε βάρος της Κοιν.Σ.Επ. ύψους τουλάχιστον πέντε χιλιάδων (5.000,00) ευρώ. Η δε επιβολή των ως άνω διοικητικών κυρώσεων είναι ανεξάρτητη από κάθε άλλη αστική, ποινική ή πειθαρχική κύρωση που τυχόν προβλέπεται σε βάρος των διοικούντων μελών της Κοιν.Σ.Επ. από την κείμενη νομοθεσία.

3.10 Δίκτυα συνεργασίας, Δυνατότητα Συμπράξεων και Προγραμματικές Συμφωνίες

Οι Κοιν.Σ.Επ. δύνανται να συνεργάζονται μεταξύ τους με αντικείμενο, ενδεικτικά την ανταλλαγή υπηρεσιών ή την υλοποίηση προγραμμάτων, χρηματοδοτούμενων από εθνικούς, ευρωπαϊκούς ή διεθνείς οργανισμούς, σύμφωνα με τους καταστατικούς σκοπούς. Για τη συνεργασία απαιτείται απόφαση της διοικούσας επιτροπής της Κοιν.Σ.Επ. και καταρτίζεται σύμβαση συνεργασίας με ιδιωτικό συμφωνητικό. Σε

περίπτωση δημιουργίας δικτύου οικονομικής συνεργασίας, αυτό δεν έχει διακριτή νομική προσωπικότητα. Επίσης, μπορούν να συμπράττουν δημιουργώντας κοινοπραξίες και συνεταιρισμούς, ενώσεις και κεντρικές ενώσεις, καθώς και ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς.

3.11 Κοινωνική οικονομία: Η κατάσταση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι δραστηριοποιούνται 8.400 συνεταιρισμοί παραδοσιακού τύπου, με περισσότερα από 950000 μέλη. Ακόμη, 71 γυναικείοι συνεταιρισμοί με περισσότερα από 1903 μέλη, με αντικείμενο την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων και τροφίμων ή και λειτουργία τουριστικών καταλυμάτων. Επίσης, 68 συνεταιριστικές θεραπευτικές μονάδες στα ψυχιατρικά νοσοκομεία με 571 ασθενείς, 10 επιχειρήσεις που αποτελούν μετεξέλιξη προστατευμένων εργαστηρίων και συνεργατικών δραστηριοτήτων με 98 ασθενείς και 15 Κοι.Σ.Π.Ε.⁴ με αντικείμενο την ένταξη ψυχικά ασθενών στην αγορά εργασίας, αλλά και την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, 15000-2000 οργανώσεις εθελοντισμού, από τις οποίες 200-300 έχουν ενεργό δράση. Υπάρχει άγνωστος αριθμός από μικτές οργανώσεις, εθελοντικές οργανώσεις, σωματεία ειδικώς αναγνωρισμένων ως φιλανθρωπικών, αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών, ιδρυμάτων κλπ. ενώσεων προσώπων, οργανώσεις ή και εταιρικά. Όσον αφορά τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις είναι εγγεγραμμένες στο μητρώο κοινωνικής οικονομίας 350.

⁴ Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης ευθύνης είναι μονάδες ψυχικής υγείας και στο πλαίσιο λειτουργία τους αναπτύσσουν προγράμματα και δραστηριότητες που αποβλέπουν στην κοινωνικο-οικονομική ενσωμάτωση και επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα συμβάλλοντας στην αποκατάστασή τους και στην κατά την δυνατόν οικονομική τους αυτάρκεια.

4 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Παραγωγικού Σκοπού

4.1 Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων

4.1.1 Δημιουργία και σκοπός

Πρόκειται για αυτοδιαχειριζόμενο εγχείρημα στο χώρο του βιβλίου. Ξεκίνησε το 2009 ως μία εκδοτική πρωτοβουλία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Συλλόγου Υπαλλήλων Βιβλίου-Χάρτου Αττικής και σταδιακά αυτονομούμενο και διευρυμένο μετεξελίχθηκε σε μια αυτοδιαχειριζόμενη κοινότητα για την προώθηση ενός διαφορετικού πολιτισμού και μιας άλλης σχέσης με το βιβλίο, έξω από τη στενή λογική της «αγοράς» και του κέρδους, έξω από τα δεσμά της εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης.

Ως εκ τούτου οι Εκδόσεις των Συναδέλφων-Αυτοδιαχειριζόμενη Κοινότητα του Βιβλίου παρ'ότι είναι τύποις μία κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση λειτουργεί αντιεραρχικά, χωρίς διευθύνοντες και διευθυνόμενους, αποφασίζει- στο πνεύμα της συναίνεσης- συλλογικά και δεν αποσκοπεί φυσικά στο κέρδος και στον πλουτισμό των μελών της αλλά στον ισότιμο και αξιοπρεπή βιοπορισμό τους.

4.1.2 Δράσεις

Οι ίδιοι αναφέρουν: “Οι εκδόσεις των Συναδέλφων συνεχίζουν και το 2018 τον θεσμό «Φίλοι των Εκδόσεων των Συναδέλφων». Δεν είναι δική μας πρωτοτυπία. Γνωρίζουμε πως πολλοί εναλλακτικοί και κινηματικοί οίκοι σε όλη την Ευρώπη έχουν καθιερώσει αυτόν τον θεσμό. Οι «Φίλοι των Εκδόσεων» είναι μια πολύτιμη στήριξη στην προσπάθειά μας τόσο στο οικονομικό όσο και στο επίπεδο της συμβολής με προτάσεις, συμβουλές, ιδέες κ.ο.κ. Αποτελούν ταυτόχρονα μια σημαντική βοήθεια στη διακίνηση των βιβλίων μας.”

Με μια ετήσια συνδρομή 80 ευρώ, που δίνεται εφάπαξ ή σε δύο δόσεις (μία με την εγγραφή και μία τον Ιούλιο), ο φίλος/η των εκδόσεων παίρνει δωρεάν ένα αντίτυπο από κάθε καινούριο βιβλίο που βγαίνει μέσα στη χρονιά. Επίσης, πέραν του δωρεάν αντίτυπου, θα μπορεί να αγοράζει τα βιβλία με έκπτωση 50% επί της ονομαστικής τιμής (τιμή καταλόγου). Επειδή οι Εκδόσεις των Συναδέλφων εκτός από τα δικά τους

βιβλία διακινούν και βιβλία άλλων εκδοτικών οίκων, μπορούν να προμηθεύουν τους φίλους τους με όποιο βιβλίο αναζητούν με έκπτωση 30% επί της ονομαστικής του τιμής.

Αναμένουν οι φίλοι των Εκδόσεων, πέρα από τη μέχρι τώρα βοήθειά τους στο ζήτημα της διακίνησης, να ανοίξουν νέους δρόμους ώστε τα βιβλία τους να προβληθούν περισσότερο και να φτάσουν σε νέους χώρους (για παράδειγμα σε στέκια, βιβλιοπωλεία, πόλεις της επαρχίας κ.λ.π.).

Οι φίλοι που μένουν εκτός Αθηνών θα παίρνουν τα βιβλία τους με το ταχυδρομείο (με χρέωση των ταχυδρομικών).

Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων δεν είναι ένα εγχείρημα που αποσκοπεί στον πλουτισμό των μελών του. Οι ίδιοι αναφέρουν ότι κάποιο κομμάτι από τα έσοδά τους πηγαίνει σε συλλογικότητες του κοινωνικού κινήματος. Παρακάτω παρατίθεται ένας κατάλογος με τα ποσά που έχουν διαθέσει είτε ως απόδοση από βιβλία που έχουν κυκλοφορήσει με αυτό τον σκοπό είτε ως πράξη αλληλεγγύης απέναντι σε κοινωνικά εγχειρήματα. Δημοσίευσαν αυτό τον κατάλογο επισημαίνοντας ότι δεν θέλουν να δείξουν ότι είναι καλοί, αλλά για να γνωρίζει ο καθένας που πηγαίνουν τα χρήματα που δίνει όταν για παράδειγμα σε κάποιο βιβλίο που αγοράζει αναγράφεται ότι «τα έσοδα θα δοθούν...». Επίσης, τονίζουν πως θέλουν να δείξουν ότι υπάρχει και ένας άλλος κόσμος πέρα από τον κόσμο του κέρδους: ο κόσμος της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας.

Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων έχουν προσφέρει:

- 2534,45 ευρώ στον Σύλλογο Υπαλλήλων Βιβλίου-Χάρτου Αττικής
- 528,65 ευρώ στη συλλογικότητα Ποδηλάτες/ισσες
- 100 ευρώ στο Αυτόνομο Στέκι
- 100 ευρώ στους εργάτες της ΒΙΟ.ΜΕ. (Βιομηχανική Μεταλλευτική) που προχώρανε στην αυτοδιαχειριστική λειτουργία του εργοστασίου (χωρίς αφεντικά)
- 100 ευρώ στον Συνεταιρισμό Γονέων Χαλανδρίου που προχώρησε στη δημιουργία αυτοδιαχειριζόμενου παιδικού σταθμού

- 50 ευρώ (σε βιβλία) στην Κατάληψη Κτήματος Πραποπούλου για την επισκευή της στέγης της
- 280 ευρώ στους Ζαπατίστας (από το βιβλίο *Ιστορίες του γερο-Αντόνιο*, εκδ. Ροές)
- 40 ευρώ στον Συνεταιρισμό Γονέων Χαλανδρίου ως ανταπόκριση στο crowdfunding για τη δημιουργία νέου αυτοδιαχειριζόμενου παιδικού σταθμού
- 520 ευρώ στους Ζαπατίστας (από το βιβλίο *Οι άλλες ιστορίες*)
- 110 ευρώ στην Κατάληψη Στέγης Προσφύγων/Μεταναστών Νοταρά 26 (από το διήμερο αλληλεγγύης στους πρόσφυγες 10-11/11/2015)
- 900 ευρώ στο Ταμείο Αλληλεγγύης Φυλακισμένων και Διωκόμενων Αγωνιστών (από το βιβλίο *Η βαρύτητα στο ή* του Κώστα Γουρνά)
- 300 ευρώ στην ισραηλινή συλλογικότητα Αναρχικοί Εναντία στο Τείχος (από τις πωλήσεις του ομόνυμου βιβλίου)
- 50 ευρώ για δικαστικά έξοδα διωκόμενου συντρόφου

Με τη σειρά τους ευχαριστούν τα συνεργατικά εγχειρήματα, στέκια, κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους, κινηματικές πρωτοβουλίες και συλλογικότητες, εναλλακτικά και κινηματικά μέσα και ιστότοπους, αλλά και τους συγγραφείς, συνεργάτες και τους «Φίλους των Εκδόσεων των Συναδέλφων», που τους έχουν στηρίξει και συνεχίζουν να τους στηρίζουν σε αυτή τη δύσκολη αλλά όμορφη προσπάθεια.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι διοργανώνουν ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις (είτε μόνοι τους είτε στηρίζοντας άλλες) και βιβλιοπαρουσιάσεις είτε στον χώρο τους είτε σε άλλους χώρους. Επίσης, υπάρχουν συνεχώς κάποιες εβδομάδες προσφορών στο βιβλιοπωλείο τους για τις οποίες μπορεί να ενημερωθεί κανείς μέσω ίντερνετ. Και παζάρι βιβλίων όπως το περασμένο καλοκαίρι και φθινόπωρο στον δικό τους χώρο που δίνουν τη δυνατότητα αγοράς βιβλίων της τάξεως του 1-3 ευρώ. Και γι αυτές τις ημέρες διεξαγωγής υπάρχουν ενημερώσεις στο διαδίκτυο.

Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της γενικότερης αντίληψής τους για τη διασπορά της γνώσης και την ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, συνεχίζουν τη διανομή ηλεκτρονικών βιβλίων (που ξεκίνησε με το βιβλίο του Γιώργου Λιερού *Ξαναπιάνοντας το νήμα: Η κοινωνική αναμέτρηση στην Ελλάδα σήμερα*).

Ο συνεταιρισμός δραστηριοποιείται και στον τομέα της διακίνησης και πώλησης βιβλίων. Ήδη λειτουργεί το αυτοδιαχειριζόμενο βιβλιοπωλείο τους στην οδό Ερεσσού 35 στα Εξάρχεια, όπου μπορεί κανείς να βρει βιβλία όλων των αποχρώσεων της αριστερής, αντιεξουσιαστικής, ελευθεριακής και οικολογικής σκέψης, από μικρούς, εναλλακτικούς εκδοτικούς οίκους, που δεν «φιλοξενούνται» στα ράφια των γενικών βιβλιοπωλείων. Κι ακόμα, επιλεγμένα λογοτεχνία, σπάνια και εξαντλημένα βιβλία, καθώς και ένα τμήμα με προσφορές.

4.1.3 Αποτελέσματα

Επομένως, οι εκδόσεις των συναδέλφων που δραστηριοποιείται στο χώρο του βιβλίου αποτελεί μία καινοτομία καθώς προσφέρει στο αναγνωστικό κοινό τη δυνατότητα, ιδιαίτερα σε περιόδους δύσκολης οικονομικής κατάστασης, να έρθουν σε επαφή με το βιβλίο χωρίς ιδιαίτερη οικονομική επιβάρυνση.

Τα βιβλία με τα οποία ασχολούνται περιλαμβάνουν κατηγορίες όπως: animal politicum, ελληνική πεζογραφία, διεθνή πεζογραφία, ποίηση, λεξικά, μικρά θεωρητικά κείμενα, θεωρία-μαρτυρίες-ιστορία, παιδικά-κόμιξ. Υπάρχουν επίσης και οι αποκλειστικές πρακτορεύσεις. Στο παράρτημα της συγκεκριμένης εργασίας παρατίθενται ορισμένες από τις εκδόσεις τους.

Ο συγκεκριμένος συνεταιρισμός κατάφερε να δημιουργήσει ένα χώρο άμεσα προσβάσιμο στο κοινό, καθώς στεγάζεται στο κέντρο της Αθήνας, στην οδό Καλλιδρομίου 30, έχοντας ποικιλία σε διάφορες κατηγορίες βιβλίων, προμηθεύοντας βιβλία σε πολύ χαμηλές τιμές. Αλλά και οι λάτρεις των βιβλίων που βρίσκονται εκτός Αθηνών μπορούν να ενημερώνονται συνεχώς από την ιστοσελίδα τους στο διαδίκτυο για όλα τα τελευταία νέα.

4.2 Κοινωνικά Επωφελής Επικοινωνία

4.2.1 Δημιουργία και σκοπός

Δημιουργήθηκε από ανθρώπους με έντονο το συναίσθημα της κοινωνικής προσφοράς και της αφύπνισης-ευαισθητοποίησης των συμπολιτών μας γύρω από θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης κινδύνων και αναλυτικότερα (και όχι περιοριστικά):

- i) Ανθρωπογενών καταστροφών όπως ατυχήματα, εγκλήματα, τρομοκρατικές επιθέσεις, κοινωνικές αναταραχές, εργασιογενείς παθήσεις κ.ά.
- ii) Φυσικών καταστροφών όπως σεισμοί, πλημμυρικά φαινόμενα, ακραία καιρικά φαινόμενα κ.ά.

Προάγουν το σκοπό αυτό μέσω τριών πυλώνων δράσης:

- α) «αντιμετωπίζοντας κινδύνους», κόμβος ενημέρωσης και προβολής.
- β) «Kheiron, Training Everyday Heroes», εκπαίδευση
- γ) «Stegosaurus, Offensively Defensive Equipment», εμπορία σχετικών ειδών σε προνομιακές- πολύ χαμηλές- τιμές.

4.2.2 Δράσεις

Αξίζει να γίνει αναφορά στις τελευταίες δράσεις της συγκεκριμένης συνεταιριστικής επιχείρησης. Η κοινωνικά επωφελής επικοινωνία τον Δεκέμβριο του 2017 διοργάνωσε εκδηλώσεις που αφορούσαν την παρακολούθηση «βασικών δεξιοτήτων αυτοάμυνας και την παροχή πρώτων βοηθειών από και προς του πολίτες». Τον Ιανουάριο του 2018 υπήρξε εκδήλωση για «την επίθεση σε κλειστούς χώρους: πρόληψη και αντιμετώπιση» που έλαβε μέρος στο αθλητικό κέντρο Νέου Ψυχικού. Τον ίδιο μήνα διοργάνωσαν ενημέρωση στο Σπυροπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο με θέμα «την αυτάρκεια και εξοικονόμηση: αστικές και οικιακές καλλιέργειες». Τον Φεβρουάριο παρουσιάστηκε ο β' κύκλος εξειδικευμένων μαθημάτων αυτοάμυνας-επίθεση με αιχμηρό αντικείμενο. Τον Μάρτιο δύο νέες ενημερώσεις διοργανώθηκαν εκ μέρους τους όπου η μία είχε θέμα «επίθεση αρπαγής: πρόληψη και αντιμετώπιση», ο γ' κύκλος και η δεύτερη είχε θέμα «ο εθελοντισμός: ασφάλεια, τάξη και

αντιμετώπιση καταστροφών» που έλαβε μέρος στο Σπυροπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο.

4.2.3 Αποτελέσματα

Πρόκειται λοιπόν για έναν φορέα που επιθυμεί την έγκαιρη ενημέρωση και αφύπνιση των συμπολιτών μας, γι αυτό και διοργανώνουν συνεχώς ενημερώσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια ώστε να μπορούν να πετύχουν αυτό που οι ίδιοι υποστηρίζουν, δηλαδή, τα 3 Ε, ενημέρωση-εκπαίδευση-εξοπλισμό.

Με έδρα τους και αυτοί το κέντρο της Αθήνας (Γερανίου 7, Αθήνα), μπορούν να είναι εύκαιροι στο κοινό που επιθυμεί να έρθει σε επαφή μαζί τους. Καταφέρνουν να δημιουργήσουν την αίσθηση ασφάλειας στους πολίτες καθώς είναι από τους λίγους φορείς που παρέχουν χωρίς κόστος ενημέρωση και εκπαίδευση πάνω σε σοβαρά θέματα ώστε μπορούν να αντιμετωπιστούν προβλήματα σημαντικά όπως σωματική επίθεση, πυρραγιές, εξοικονόμηση αγαθών κ.ά.

4.3 Συμπεράσματα

Και οι δύο συνεταιριστικές επιχειρήσεις της παρούσας εργασίας ανήκουν στην κατηγορία των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων συλλογικού και παραγωγικού σκοπού. Όπως προαναφέραμε, αυτές οι επιχειρήσεις αφορούν στην παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας. Προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Δραστηριοποιούνται σε χώρους με θέματα το περιβάλλον, την οικολογία, την εκπαίδευση, τις παροχές κοινής ωφέλειας, την αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, τη διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.ά.

Σημαντικό είναι ότι τις απαρτίζουν μέλη με αναπτυγμένο το αίσθημα εθελοντισμού και προσφοράς και επιθυμούν την παροχή ενημέρωσης αλλά και εκπαίδευσης με χαμηλό κόστος σε μία περίοδο όπου η οικονομία της Ελλάδας δεν βρίσκεται στην καλύτερη φάση της.

Επίσης, και οι δύο συνεταιριστικές επιχειρήσεις που αναφέρονται στη συγκεκριμένη εργασία, προσπαθούν με τα έσοδα από τις δραστηριότητες τους να βοηθούν ανθρώπους και φορείς που το έχουν πραγματικά ανάγκη. Αυτός άλλωστε είναι και ο στόχος ενός συνεταιρισμού συλλογικού και παραγωγικού σκοπού.

Το γεγονός ότι οι εκδόσεις συναδέλφων δραστηριοποιούνται περισσότερο καιρό στο χώρο τους έχει δώσει τη δυνατότητα για περισσότερες δράσεις. Όμως καταπιάνονται με διαφορετικά αντικείμενα και έχουν και οι δύο το κοινό τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και ανάγκες του κάθε ανθρώπου.

Η προσπάθεια που καταβάλουν τα μέλη και των δύο Κοιν.Σ.Επ. είναι αξιότιμη και αξιόλογη και καλό θα ήταν να παραδειγματιστούμε όλοι από τέτοιες δράσεις και να προσπαθούμε να συμβάλλουμε παραγωγικά και συλλογικά στην διατήρηση του πλούτου που έχει η χώρα μας και στην ανάπτυξή της σε όλους τους τομείς.

Πηγές

1. Βιβλία

A. Ελληνικά

Αβδελίδης Π., (1978), *Ο συνεταιρισμός στις συνθήκες του καπιταλισμού*, Gutenberg.

Δαουτόπουλος, Γεωρ., (2006), *Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού*, Δαουτόπουλος.

Καπογιάννης, Δημ., (2010), *Οργανώσεις Επαγγελματικής-Οικονομικής Συνεργασίας και Επαγγελματική Εκπαίδευση-Κατάρτιση, όψεις μιας νέα όσμωσης*, Καπογιάννης.

Καμπανάς, Π., (1996 α), *Συνεταιριστική Οικονομία*, ΤΕΙ Μεσολογγίου, ΣΣΟΕ.

Μελέτης, Κυρ., (2010), *Συνεταιριστική Οικονομική και Πολιτική Θεωρία*, Παπαζήσης.

Τσουραμάνης, Χρ., (2003), *Σύγχρονα Κοινωνικά Προβλήματα*, Αθήνα, Παπαζήσης.

2. Άρθρα

A. Ελληνικά

Σταυρουλάκης, Κ., Οικονομολόγος Πανεπιστημίου Μακεδονίας/ Άρθρο υπ' αριθμόν 245/ Παρασκευή 30 Δεκεμβρίου 2011

B. Ξενόγλωσσα

Ananiadis, Y., Notta, Our., and Oustapassidis, C (2003), "Cooperative competitiveness and capital structure in the Greek dairy industry", *Journal of Rural Cooperation*, 31 (2): 95-109

